

Vergaderjaar 2000–2001

27 416

Beleidsnota Biologische Landbouw 2001–2004

Nr. 8

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 20 februari 2001

De vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij¹ heeft op 25 januari 2001 overleg gevoerd met minister Brinkhorst van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over:

- **de beleidsnota Biologische landbouw (27 416, nr. 2);**
- **de brief van 20 juni 2000 van de minister van LNV inzake de motie-Geluk (26 800-XIV, nr. 41) over een fiscale stimuleringsregeling voor biologische landbouw (LNV-00-527);**
- **de brief van 2 oktober 2000 van de minister van LNV inzake het convenant over opschaling van de biologische varkenshouderij (LNV-00-779);**
- **de brief van 3 november 2000 van de minister van LNV inzake aanbidding van een rapport van Wageningen UR over biologische landbouw (LNV-00-902).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Waalkens** (PvdA) beschouwt de biologische landbouw als een emancipatiebeweging. Enkele sectoren ervan zijn al een professionele productietak, maar andere zijn te kleinschalig en hebben te weinig kritische massa. De overheid zal deze dan ook moeten faciliteren, uitgaande van een vraaggerichte benadering.

De rol van de overheid rust op drie pijlers: marketing, kennisvermeerdering en omschakeling. De marketing zal samen met de betrokken partijen moeten worden aangepakt. De ketenconvenanten die inmiddels in uitvoering en in wording zijn, kunnen de steun van de overheid niet missen. Kennisvermeerdering is noodzakelijk voor verbetering van productiemethoden. Hoe blijkt uit de onderzoeksprogramma's van Wageningen universiteit en researchcentrum (Wageningen UR) dat, overeenkomstig een Kameruitspraak, 10% van het kennisbudget wordt besteed aan biologische landbouw?

Een taskforce zal de knelpunten onderzoeken, maar deze zijn eigenlijk al duidelijk. In de varkenssector en de pluimveesector worden convenanten afgesloten met opschaling als doel. De overheid moet dit ondersteunen door meer geld beschikbaar te stellen. Garantstellingen die nu niet

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), ondervoorzitter, Swildens-Rozendaal (PvdA), Ter Veer (D66), voorzitter, Witteveen-Hevinga (PvdA), Feenstra (PvdA), Poppe (SP), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Stellingwerf (RPF/GPV), M. B. Vos (GroenLinks), Augusteijn-Esser (D66), Klein Molekamp (VVD), Passtoors (VVD), Eisses-Timmerman (CDA), Th. A. M. Meijer (CDA), Hermann (GroenLinks), Geluk (VVD), Schreijer-Pierik (CDA), Atsma (CDA), Oplaat (VVD), Schoenmakers (PvdA), Waalkens (PvdA), Udo (VVD), Herrebrugh (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Dijsselbloem (PvdA).
Plv. leden: Van Vliet (D66), Depla (PvdA), Ravestein (D66), Zijlstra (PvdA), Albayrak (PvdA), Kant (SP), Mosterd (CDA), Van Middelkoop (RPF/GPV), Van der Steenhoven (GroenLinks), Scheltema-de Nie (D66), Verbugt (VVD), Cornielje (VVD), Buijs (CDA), Rietkerk (CDA), Karimi (GroenLinks), Kamp (VVD), Reitsma (CDA), Van Wijmen (CDA), Patijn (VVD), Dijkma (PvdA), Belinfante (PvdA), O. P. G. Vos (VVD), De Boer (PvdA), Te Veldhuis (VVD), Duivesteyn (PvdA).

gebruikt worden, moeten op korte termijn in de ketens worden ingezet om tegemoet te komen aan de wens tot omschakeling.

De omschakelingsregeling zal ook na 2002 nodig zijn, zij het misschien op een andere basis. Een ondernemer die met omschakelen begint, heeft direct hogere kosten, maar krijgt nog niet de hogere prijzen die voor biologische producten gelden. Overeenkomstig het concept van de studie-financiering zou hij op dat moment een «beurs» moeten krijgen en toegang moeten krijgen tot zachte leningen. Bij moeilijkheden in de markt kan de aflossingsverplichting worden kwijtgescholden. Verder moet de omschakelingsregeling gaan gelden voor de dierlijke sector. Bij de Voorjaarsnota 2001 zou hiervoor een bedrag tot 100 mln. gulden moeten worden gevonden. Wil de minister nieuwe voorstellen over deze regeling doen?

De ont koppeling van economische groei en ecologische belasting heeft op de begroting voor VROM een bedrag van 85 mln. gulden opgeleverd, dat is geoormerkt voor biologische landbouw. De rest van het geld voor biologische landbouw komt van het ministerie van Financiën. Is de minister van LNV ertoe bereid alsnog ook binnen zijn eigen begroting extra geld vrij te maken voor de biologische landbouw?

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD) wil met het beschikbare budget niet slechts de voorlopers in de biologische landbouw steunen, maar ook de boeren in de gangbare landbouw stimuleren tot duurzaamheid. De middelen moeten efficiënt worden ingezet, met een zo hoog mogelijk milieurendement.

De vraaggerichte benadering is een juist uitgangspunt, maar uit de cijfers blijkt nog niet veel van groei van de vraag. Waarom kiest de minister niet voor een kwalitatieve aanpak in plaats van de kwantitatieve aanpak met de zeer optimistische doelstelling van 10% biologischelandbouwareaal in 2010? De overheid moet zich beperken tot het scheppen van voorwaarden; sterkere stimulering kan de markt zodanig verstoren dat de huidige biologische boeren nadeel hiervan ondervinden. De markt moet haar werk doen, waarbij de overheid voor vangnetconstructies kan zorgen.

Ook voor onderzoek, innovatie en kennisontwikkeling moet de overheid de voorwaarden scheppen. Hiervan kunnen de gangbare en de geïntegreerde landbouw profijt hebben. Er mag dan ook geen kloof ontstaan tussen biologische en gangbare landbouw. Hoe ziet de minister de relatie tussen deze twee en hoe kunnen zij van elkaar leren?

Te gemakkelijk wordt ervan uitgegaan dat biologische producten voedselveilig zijn; dit is wetenschappelijk niet aangetoond. Het is zelfs mogelijk dat geïntegreerde landbouw op sommige punten veiliger is. Hoe denkt de minister over onderzoek naar voedselveiligheid en controle van producten, ook geïmporteerde biologische producten?

In de brief over de motie-Geluk staat dat er is gewerkt aan certificatieschema's. Hoe staat het daarmee? Volgens de nota wordt het bedrag van 277 mln. gulden volledig ingezet voor de biologische landbouw. Worden de gelden voor de duurzame ondernemersaftrek zowel ingezet voor duurzame als voor biologische landbouw?

De sector van de biologische varkenshouderij neemt gelukkig zelf initiatieven tot opschaling, maar krijgt niet dezelfde mogelijkheden als andere sectoren. Is de minister ondanks zijn brief ertoe bereid ondersteuning van deze sector door middel van een vangnetconstructie of van afzetgaranties in overweging te nemen?

Positief in het rapport van Wageningen UR is de inzet op het ontwikkelen van kennis in de biologische landbouw en de toepassing ervan in de gangbare landbouw. In het rapport wordt uitvoerig stilgestaan bij sociale aspecten en andere procesvormen, maar ontbreekt het wetenschappelijke onderzoek naar vernieuwende technologische ontwikkelingen in de landbouw. Wat is de reactie van de minister hierop?

In de discussie over duurzaamheid zijn ketenbeheer en kwaliteitskeurmerken belangrijke onderwerpen. Op de Europese begroting zou een bedrag van 10 mln. gulden staan voor de ontwikkeling en invoering van een keurmerk voor geïntegreerde landbouw. Is de minister hiervan op de hoogte en is hij ertoe bereid hiermee aan de slag te gaan?

De heer **Meijer** (CDA) steunt de vraaggerichte benadering en de extra aandacht binnen agrarisch onderwijs, onderzoek en kennisvergroting voor biologische landbouw. Ook steunt hij de omschakeling van gangbare naar biologische landbouw, maar hij betwijfelt de haalbaarheid van de doelstelling van 10% biologischelandbouwareaal in 2010.

In de praktijk blijkt voor ondernemers die willen omschakelen, de onzekerheid te groot om daadwerkelijk hiertoe te besluiten. Gedurende de gehele periode van omschakeling, die drie tot vier jaar in beslag neemt, hebben zij te maken met inkomensderving, terwijl de financiële compensatie vaak pas na anderhalf jaar wordt uitgekeerd.

Het is van groot belang dat er snel duidelijkheid komt over de verschillende keurmerken. De verscheidenheid aan keurmerken brengt consumenten in verwarring en gaat ten koste van de geloofwaardigheid van biologische producten.

De bestaande wet- en regelgeving kan een belemmering zijn voor verantwoord ondernemen. De regelgeving voor de biologische landbouw moet dan ook worden aangepast en tegenstrijdigheden met milieuwetgeving moeten worden weggenomen.

De regeling stimulerende biologische productiemethoden is alleen van toepassing op de akkerbouw en de zuivel. Voor het halen van de doelstellingen is het noodzakelijk dat deze regeling wordt uitgebreid tot de varkens- en de pluimveehouderij. Omdat in deze twee sectoren nog grote investeringen nodig zijn, zal de regeling ook na 2002 moeten worden voortgezet.

Hoe verklaart de minister dat de sectoren die biologische producten leveren, voortdurend klagen over te lage prijzen voor hun producten, terwijl de supermarktketens suggereren dat het aanbod van deze producten te klein is? Als het aanbod te laag is, zou er immers vanzelf een hogere prijs betaald moeten worden.

Bedrijven die zijn overgeschakeld op biologische landbouw, ondervinden problemen met de Minas-regelgeving. Hoe denkt de minister deze op korte termijn aan te passen voor deze specifieke bedrijfsvoering?

De suggestie wordt gewekt dat de ziektedruk in de biologische landbouw lager is dan in de gangbare. De biologische landbouw kent echter verschillende factoren die de ziektedruk kunnen verhogen: de dieren blijven langer op de bedrijven en er worden minder gewasbeschermingsmiddelen en minder geneesmiddelen gebruikt. Kan de minister hierover duidelijkheid geven?

De heer **Van Bommel** (SP) mist een plan van aanpak voor uitbreiding van de biologische landbouw in Nederland ten koste van de industriële landbouw. Hoewel algemeen het belang van biologische landbouw wordt onderschreven, ontbreekt het aan instrumenten en maatregelen die een omslag kunnen bewerkstelligen. Zelfs de beperkte doelen die gesteld zijn, zullen dan ook niet gehaald worden. De fractie van de SP deelt niet het vertrouwen dat de minister in de markt stelt om de biologische landbouw te stimuleren.

De fractie van de SP heeft de motie-Geluk niet gesteund vanwege de dekking uit de gelden voor de biologische landbouw. Uitbreiding van de middelen is noodzakelijk, niet in de vorm van een ondernemersaftrek, die alleen effect heeft als er winst wordt gemaakt, maar in de vorm van een negatieve belastingaanslag.

De brief over de biologische varkenshouderij is teleurstellend; de overheid laat de pioniers in deze sector financieel in de steek. Het is onbegrijpelijk

dat de compensatie voor de hoge omschakelingskosten wordt afgeschaft en dat varkensboeren er niet voor in aanmerking komen. De overheid moet de kans grijpen om weg te komen van de industriële landbouw door deze sector te ondersteunen.

De structurele aandacht bij Wageningen UR voor de biologische landbouw is een goede impuls. Dat Wageningen UR nu in beeld heeft gebracht in welk krachtenveld de biologische landbouw zich moet ontwikkelen, is echter pas een begin.

Volgens het platform Biologica doet de overheid te weinig aan consumentenvoorlichting. Als de minister ook dit wil overlaten aan de markt, rijst de vraag waarvoor de overheid nog nodig is in de biologische landbouw. Op grond van de waardering die de minister heeft voor dit platform, ligt het voor de hand dat de basisfinanciering ervan wordt voortgezet. Waarom stelt de minister voor deze financiering na 2002 stop te zetten?

De hoge kosten van toelating van biologische gewasbeschermingsmiddelen belemmeren de voortgang op dit gebied. Deze kosten zijn buitenproportioneel, gezien het geringe marktaandeel van de biologische landbouw. Hoe denkt de minister dit probleem op te lossen?

Hoe verklaart de minister de grote verschillen tussen de Europese landen in het aandeel van de biologische landbouw op het totale landbouwareaal? Welke regelingen zijn er in de verschillende landen van toepassing om de biologische landbouw te stimuleren en zijn deze ook in Nederland in praktijk te brengen?

De heer **Ter Veer** (D66) pleit voor het bedrijven van biologische landbouw uit liefde, niet om het geld. Biologische producten zijn lekker en geven een goed gevoel. Helaas weten te veel consumenten niet hoe verse, onbewerkte en ongeraffineerde producten smaken. Elk van de vier voedselproductiestromen – gangbaar, biologisch, voortgebracht met gebruikmaking van genetische modificatie en functioneel, op het grensvlak van medicijn en voeding – moet op de eigen merites worden beoordeeld en niet door zich af te zetten tegen de andere. Het platform Biologica wil inderdaad de biologische landbouw op deze manier promoten. Omdat de sector nog jong en zwak is, zal de overheid hem moeten steunen. Hierbij gaat het er niet om welke politicus het hoogste bedrag beschikbaar wil stellen en het hoogste percentage als doelstelling kiest, maar om de inzet die wordt gekozen. De in de nota genoemde 10% biologische landbouw zal ongetwijfeld worden gehaald, zij het misschien niet al in 2010.

Wat is er juist van de berichten dat er naast de omschakelingsregeling een terugkeerregeling is afgesproken? Hiermee zou het ondernemers die niet slagen in de biologische landbouw, financieel mogelijk worden gemaakt om terug te keren naar de gangbare landbouw.

Evenals de andere productiestromen kent de biologische landbouw een bijna onneembare hindernis: door het optreden van onder andere het Centraal bureau levensmiddelenhandel (CBL) en de Consumentenbond komt het extra geld dat consumenten voor biologische producten willen betalen, niet of nauwelijks bij de producenten terecht. Wat is de reactie van de minister hierop?

De productie in de biologische landbouw is moeilijker dan in de gangbare landbouw, maar het is het waard om er meer energie in te steken, ook bij Wageningen UR. Helaas vraagt Wageningen UR meteen al om meer geld van de minister. Voor het voortbestaan van Wageningen UR is het essentieel dat het een goede mix tussen de vier productiestromen vindt. Dit is een probleem dat het zelf zal moeten oplossen. Het is overigens een vorm van wensdenken dat de biologische landbouw Nederland zal vrijwaren van ziekten en plagen en voedselveiligheid zal garanderen.

De biologische landbouw kent een grotere arbeidsbehoefte dan de gangbare. Is de minister ertoe bereid Polen met tijdelijke arbeidsvergunningen

te laten werken in de Nederlandse landbouw, op grond van de overweging dat Polen toch binnen enkele jaren toetreedt tot de Europese Unie?

Mevrouw **Vos** (GroenLinks) vindt het tijd voor een trendbreuk in de ontwikkeling van de biologische landbouw en noemt de ambitie in de nota veel te laag. Tegen het bedrag van 3 mld. gulden dat in de reconstructie wordt gestoken, steekt het budget voor de biologische landbouw schril af. Nederland blijft in het aandeel biologische landbouw ver achter bij andere Europese landen.

De omschakelingsregeling betreft geen subsidie aan boeren, zoals de minister het voorstelt, maar compensatie voor gederfde inkomsten. Tijdens de omschakelingsperiode moeten boeren extra investeringen doen en is hun productie lager, terwijl zij nog niet de hogere prijzen kunnen krijgen die voor biologische producten gelden. Het is vanzelfsprekend dat de overheid hierin bijspringt. De omschakelingsregeling moet dan ook worden voortgezet. Overigens loopt Nederland anders ook Europese subsidie mis. Hoe denkt de minister de doelstelling van 10% in 2010 te halen zonder omschakelingsregeling?

De biologische landbouw biedt als exportsector goede kansen, want ook de buitenlandse markten groeien. Ook om die reden is uitbreiding van de biologische landbouw in Nederland belangrijk.

Op de varkenshouderij, de pluimveehouderij en de fruitteelt is de omschakelingsregeling niet van toepassing. Het waardevolle convenant in de biologische varkenshouderij blijkt niet afdoende te zijn om hieraan tegemoet te komen. Op grond van zijn verantwoordelijkheid zou de minister behalve financiële steun in de omschakelingsperiode garantstellingen moeten verlenen. Ook de sector zelf moet natuurlijk bijdragen en de supermarktketens zouden prijsgaranties kunnen geven.

Ondernemers met een laag inkomen of zonder inkomen hebben geen baat bij de duurzameondernemersaftrek. Wil de minister in overleg treden met de minister van Financiën over de mogelijkheid van een negatieve inkomstenbelasting, waarvan ook ondernemers met een negatief inkomen kunnen profiteren?

In de ketenaanpak en de consumentenvoorlichting moeten de maatschappelijke organisaties een belangrijke rol spelen, in samenwerking met de marktpartijen. Hiervoor is meer geld nodig. Verder moet de basisfinanciering van het platform Biologica, dat hierin een belangrijke rol krijgt toebedeeld, worden voortgezet.

De heer **Stellingwerf** (RPF/GPV) wijst erop dat de BSE-crisis in Europa een impuls heeft gegeven aan de discussie over de biologische landbouw. Voor omschakeling naar biologische landbouw zou echter veeleer op grond van positieve overwegingen moeten worden gekozen. De Europese landbouwcommissaris Fischler wil de landbouwsubsidies ombuigen van prijsverlaging naar duurzaamheid en milieuvriendelijkheid van de productie. Nederland zal hierop moeten inspelen.

Uit de nota blijkt weliswaar dat er vooruitgang is geboekt met de biologische landbouw, maar de sector heeft nog niet een omvang bereikt waarmee hij zich staande kan houden in de markt. De nota schetst weliswaar mooie vergezichten voor de dierlijke sectoren, maar er zijn concrete maatregelen nodig die op korte termijn een omvangrijk effect hebben. Een cruciale rol is hierbij weggelegd voor de supermarktketens, die onvoldoende bedrijfsmatige aandacht voor biologische producten hebben. Hoewel zij schermen met een milieuvriendelijk imago, blijven zij het accent zetten op laaggeprijsde artikelen. Zij zullen een duidelijkere keuze moeten maken om consumenten tot aankoop van biologische producten over te halen.

Het is het platform Biologica eindelijk gelukt, met een supermarktketen en een slachterij een project voor biologisch varkensvlees op te zetten, waaraan vijftien omschakelende boeren kunnen meedoen. Dit is echter

nog veel te kleinschalig. De basissubsidie voor het platform Biologica moet dan ook niet worden beëindigd, want Nederland begint net met biologische landbouw.

Het ontbreekt aan steekhoudende argumenten om de plantaardige sector wel via de omschakelingsregeling te compenseren voor gederfde inkomen en de dierlijke sector niet. Voor het kerstreces heeft de fractie van de PvdA nog tegen een motie gestemd om ook de dierlijke sector gebruik te laten maken van deze regeling, maar gelukkig neemt zij inmiddels een ander standpunt in.

Fundamentele keuzen in financieel opzicht en in de regelgeving zijn noodzakelijk. Zolang adequate regelgeving voor genetisch veranderde gewassen uitblijft, kan niet worden gegarandeerd dat de biologische landbouw hiervan vrij is en blijft. Hierdoor wordt de keuzevrijheid voor de consument een holle frase. De tekst van de nota is op dit punt onvolledige. Welke concrete voorstellen heeft de minister om gentechnoproducten en biologische producten te scheiden? De biologische landbouw wijst deze techniek immers principieel af voor de voedselproductie en kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor het gentechnovrij houden van de productie. Ook hierbij moet het principe gelden dat de vervuiler betaalt. Met de motie-Van Dijke c.s. (26 800, nr. 25) heeft de Tweede Kamer zich uitgesproken voor een BTW-tarief van 0% voor ecologische producten en voor een lobby in Europees verband. De huidige discussie in Europa kan de mogelijkheden hiervoor vergroten. Wat is de stand van zaken op dit punt?

De heer **Van der Vlies** (SGP) hoort de minister vaak spreken over liberalisering van de wereldhandel en verbreding van de Europese Unie, waarbij het beeld wordt opgeroepen van intensivering en schaalvergroting. Terecht steunt de minister echter ook de biologische landbouw, dat het beeld van extensivering oproept. Hoe brengt de minister deze tegenstrijdigheden bij elkaar?

Zolang het marktaandeel van biologische producten te klein is, is de biologische landbouw als sector niet levensvatbaar. De overheid kan op dit gebied actief zijn door middel van kostprijsondersteuning en consumentenbeïnvloeding. Op welke manier denkt de minister consumenten te stimuleren tot het kopen van biologische producten? Wil de minister ook stimulering overwegen van biologische streekgebonden producten, die kansrijk maar kleinschalig zijn?

Ondernemers die omschakelen naar biologische landbouw, zijn gedurende minimaal twee jaar niet verzekerd van afzet, terwijl zij al direct met hogere kosten te maken hebben. Verder hebben zij vergunningen nodig voor de aanpassing van hun opstallen. Wil de minister, eventueel samen met de minister van VROM, in overleg treden met de VNG om de vergunningverlening te versnellen en te verbeteren? De omschakelingsregeling zou moeten worden gecontinueerd en moeten worden uitgebreid naar de dierlijke bedrijfstakken.

De biologische landbouw is per definitie grondgebonden. Zolang het systeem van varkensrechten bestaat, hebben starters in de biologische varkenshouderij problemen met het aankopen van deze rechten. Kan hiervoor een interim-regeling worden ingevoerd?

De verschillende keurmerken zijn verwarrend voor de consument. Ziet de minister mogelijkheden voor de noodzakelijke uniformering ervan?

De toegezegde nota over landbouw en fiscaliteit wordt steeds vooruitgeschoven. Kan de minister toezeggen dat deze nu echt op korte termijn verschijnt?

Het antwoord van de minister

De **minister** beschouwt de behandeling van de nota als een signaal van de noodzakelijke verduurzaming van de landbouw. Juist omdat er miljarden worden gestoken in verbetering van de gangbare landbouw, is er alle reden om de biologische landbouw te steunen. Het vele jaren gevoerde aanbodgerichte beleid in de Nederlandse landbouw heeft geleid tot overproductie en problemen op het gebied van milieu en dierenwelzijn. Voor de biologische landbouw moet dan ook niet een soortgelijk beleid worden gevoerd. Omdat aanbod zonder vraag zinloos is, staat een vraaggerichte benadering centraal. Volgens de filosofie in de nota Voedsel en groen zijn de wensen van burgers en consumenten doorslaggevend. Het gaat hierbij overigens niet zozeer om geld, als wel om inzet. De biologische landbouw houdt inderdaad een vorm van emancipatie van de landbouw in, maar is ook een normale economische sector. De biologische landbouw en de gangbare landbouw, waarin de industrialisatie te ver is gegaan, zullen wederzijds lessen van elkaar moeten leren.

In economisch opzicht is de omschakelingsregeling wel degelijk een subsidieregeling, bedoeld om de kostprijs te drukken. Het is een compensatie voor iets wat de markt kennelijk niet biedt. Deze regeling moet tijdelijk zijn omdat zij anders de markt vervalst. Overigens is er in 2000 10 mln. gulden van het budget overgebleven. De instrumenten van de overheid om de biologische landbouw te stimuleren, moeten effectief zijn en passen in de vraaggerichte benadering. De verantwoordelijkheid voor investeringen ligt uiteraard bij de sector zelf. De overheid kan een bijdrage leveren op het punt van kennis en innovatie, bij de omschakeling en met het geven van garanties. Hoewel de minister er niets voor voelt om de omschakelingsregeling te handhaven na 2002, is hij bereid tot een evaluatie in dat jaar, ook in het licht van de uitvoering van het Plattelandsontwikkelingsplan.

De vraag naar biologische producten neemt toe. Supermarktketens nemen steeds meer biologische producten in het assortiment en willen zich hiervoor verder inzetten. De verwerkende industrie speelt steeds meer in op biologische producten en er is groeiende belangstelling bij de primaire producenten. In 1999, toen de omschakelingsregeling nog 100% vergoeding bood, waren er 136 aanvragen tot een totaal van 6300 ha en in 2000, bij een lager percentage, waren er 431 aanvragen tot een totaal van 12 000 ha. Hieruit blijkt dat de vraaggerichte benadering die anderhalf jaar geleden is ingezet, vruchten afwerpt. Het covenant waaraan wordt gewerkt door het CBL, LTO, het platform Biologica, banken en het ministerie van LNV, wordt naar verwachting in februari afgerond. Ook de verkooporganisatie Nautilus gaat uit van de vraag in de markt, waardoor voor de 130 aangesloten producenten afzet gegarandeerd is. In de varkenssector is een ketenbusinessplan opgesteld en ook de pluimvee-sector is bezig met een gezamenlijke aanpak.

De ketenaanpak die in de biologische varkenshouderij is totstandgekomen, is de eerste in de landbouwsector. Dit businessplan is opgesteld in samenwerking tussen de retail, de verwerkers, de slachterijen en de varkenshouders. De minister staat positief tegenover hun verzoek om een gedeeltelijke garantstelling bij terugkeer naar de gangbare varkenshouderij in het onverhoopte geval dat na de contractperiode de markt voor biologisch varkensvlees in elkaar stort. Hiermee neemt de minister niet een ondernemersrisico over, maar biedt hij een beperkt vangnet. Aansluiting bij het borgstellingsfonds ligt hierbij voor de hand. Wel moeten er nog criteria voor de garantstelling worden opgesteld. Op het moment dat de ketenpartijen het contract ondertekenen, waarschijnlijk al in februari, moet hierover duidelijkheid bestaan. Hopelijk leidt deze pilot tot een doorbraak in de markt voor biologisch varkensvlees en kan zij een voorbeeldfunctie vervullen voor andere sectoren. Ook volgende initiatieven zal de minister graag steunen.

De omschakelingsregeling geldt voor de gehele plantaardige sector, dus ook voor de fruitteelt. De omschakelingsregeling is echter niet voor de dierlijke sector opengesteld, omdat daar geen sprake is van teeltperioden zoals in de plantaardige sector. Omschakeling in de dierlijke sector vergt wel investeringen, maar duurt niet zo lang als die in de plantaardige sector.

In het kader van de vraaggerichte benadering wil de minister kennis en innovatie sterk bevorderen. Ook Wageningen RU zou wat scherper daarop moeten inzetten. Hierover vindt overleg plaats, uitgaande van het budget dat in de nota staat. Eind maart wordt de innovatienota, met het agro-innovatiefonds, verwacht. Dan kan ook de innovatie in de biologische landbouw verder worden versterkt.

Het bedrag van 85 mln. gulden is niet afkomstig van het ministerie van VROM, maar heeft het ministerie van LNV zelfstandig ontvangen. Bij de herprioritering in het najaar van 2000 is aan het ministerie van LNV 85 mln. gulden extra toegekend voor de biologische landbouw. Hierbij komt een bedrag van 106 mln. gulden fiscale prioritering. In totaal is er een bedrag van 277 mln. gulden beschikbaar. Het inzetten van deze middelen voor het zeer brede terrein van verduurzaming van de landbouw acht de minister niet verstandig.

Er wordt onderzoek gedaan naar de positieve en de negatieve aspecten van de biologische landbouw op het punt van de voedselveiligheid. Binnenkort zijn de resultaten hiervan te verwachten.

De ministeries van LNV en van Financiën zijn bezig met de opstelling van een nota over landbouw en fiscaliteit. Deze zal in het late voorjaar van 2001 verschijnen.

Het platform Biologica heeft inmiddels vijf jaar systeemfinanciering ontvangen. Vanaf 2002 zal de financiering afhankelijk zijn van de output van zijn activiteiten.

De consumentenvoorlichting zal inderdaad meer aandacht moeten krijgen. In overleg met het platform Biologica wil de minister nagaan hoe de communicatie kan worden versterkt en welke rol de overheid kan spelen. Hierbij moet wel de objectiviteit in het oog worden gehouden, waarvoor er ook duidelijkheid moet zijn over de voedselveiligheid.

Een nultarief voor biologische producten zou goed passen in de gewenste vergroening van het fiscale stelsel, maar de zesde Europese richtlijn over de BTW laat het niet toe. Omdat tot wijziging van belastingafspraken bij eenstemmigheid moet worden besloten, onderzoekt het ministerie van Financiën de situatie en de standpunten in andere landen.

De duurzameondernemersaftrek wordt nog beoordeeld door de Europese Commissie.

Het SKAL-certificaat is gericht op de producenten. De overheid kan weinig doen aan consumentencertificaten, maar uniformering is gewenst. In het nieuwe overleg dat het ministerie van voedsel en groen voert met onder anderen consumenten, zal de verbreding en de harmonisering van keurmerken aan de orde worden gesteld. Verder zal worden nagegaan hoe Nederland ten behoeve van de biologische landbouw kan inspelen op de Europese inzet voor keurmerken.

Voorzover er strijdigheden in wet- en regelgeving zijn, zullen deze worden aangepakt. Het enige bekende voorbeeld is de spanning tussen eisen ten behoeve van het dierenwelzijn en milieueisen. Hierin zal een balans moeten worden gevonden.

Ook een biologische boer produceert mest en valt dus onder het Minas. Biologische mest is niet beter dan gangbare en draagt bij aan het mestoverschot.

Over de ziektedruk in de biologische landbouw is nog niet veel bekend; daar zal onderzoek naar worden gedaan.

Inderdaad kan de Europese Unie landen die binnen enkele jaren zullen toetreden, niet behandelen als willekeurige derde landen. Met de minister van SZW is al afgesproken om de illegale arbeid in de landbouw, een

jaarlijks terugkerend probleem, onder de loep te nemen. In Duitsland blijken Poolse arbeiders tijdelijke vergunningen te krijgen voor arbeid in de landbouw. Polen kunnen een bijdrage leveren aan de Nederlandse landbouw en tegelijkertijd zelf ervaring opdoen om de modernisering van de Poolse landbouw te versterken. De minister wil in overleg met de minister van SZW de mogelijkheden onderzoeken. De Tweede Kamer zal zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd, ook over mogelijke knelpunten. De minister adviseerde de Kamer dit onderwerp ook in de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de orde te stellen.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Waalkens** (PvdA) houdt vast aan de opvatting dat er ook na 2002 een omschakelingsregeling voor de biologische landbouw nodig is. Dat zij niet geldt voor de dierlijke sector, kan mogelijk worden ondervangen met de toegezegde garantstellingen. Omdat investeringen in de biologische landbouw saneringsoperaties kunnen voorkomen, moeten saneringsgelden worden geoormerkt voor de biologische landbouw.

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD) kan zich vinden in de toegezegde evaluatie van de omschakelingsregeling in 2002.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks) vraagt om tussentijdse rapportages over het bereiken van de doelstelling van 10% in 2010.

Een evaluatie van de omschakelingsregeling in 2002 is niet voldoende. Voor het maken van ketenafspraken moet er zekerheid zijn op langere termijn, waarvoor een omschakelingsregeling nodig blijft, ook na 2002. Deze zal van toepassing moeten worden voor de dierlijke sector. Voor de vraaggerichte benadering is het van essentieel belang dat het budget voor promotie en consumentenvoorlichting voldoende is.

De heer **Stellingwerf** (RPF/GPV) vindt het onlogisch om in het begin van het proces de omschakelingsregeling te beëindigen. Dat de subsidie tijdelijk is, zou alleen moeten slaan op de periode dat een boer wordt gesteund en niet op de totale regeling. Zij zou zelfs moeten worden opengesteld voor de dierlijke sector, naast de garantstelling in verband met de ketenafspraken.

De kennis die is verzameld in het platform Biologica, zal de komende jaren nog hard nodig zijn. Daarom moet er naast outputfinanciering een basisfinanciering blijven bestaan.

De heer **Van der Vlies** (SGP) vraagt of de minister aan de toezegging van een evaluatie in 2002 de mogelijkheid verbindt dat de omschakelingsregeling zo nodig wordt voortgezet na 2002.

De **minister** meent dat Nederland al een eind op weg is met de biologische landbouw en verwacht dat de ontwikkelingen in 2002 nog veel verder zullen zijn dankzij garantstellingen in de biologische varkenshouderij, de ontwikkelde kennis en innovatie en de initiatieven van de ondernemers zelf. Als uit de evaluatie in 2002 onverhoopt blijkt dat de ontwikkelingen nog niet ver genoeg zijn, is de minister vanzelfsprekend bereid tot bijstelling van zijn standpunt. Hiervoor zal hij ruimte in de jaren daarna reserveren.

De voorzitter van de commissie,
Ter Veer

De griffier van de commissie,
De Lange